

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaee, 1661

De Immvnitare Ecclesiarvm, cœmiterii, & rerum ad eas pertinentium.
Titvlvs XLIX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

DE ECCLESIIS AEDIFICANDIS, vel reparandis.

TITVLVS XLVIII.

CAP. I.

Habentes beneficium in ecclesia, tenentur contribuere ad ipsius reparandam.

Ex concilio Maguntinen. b

Quicumque ecclesiasticum beneficium habent, omnino adiuuent ad reedificandam, vel ipsas ecclesias emendandas.

CAP. II.

Lepræ perempti debent sine processu antiquarum parochiarum, habere ecclesiam propriam & presbyterum, nec tenentur solvere decimas de bonis, vel nutrimentis animalium.

Ex concilio Lateran.

Quia dicit Apostolus: [1 & infra.] Constitimus, ut quicumque tot simul leprosi sub communi vita fuerint congregati, quod ecclesiam cum cœmeterio sibi conficiant. & proprio gaudent valeant Presbytero, sine contributione aliqua permittantur habere. Caveant tamen, ut inuicem veteribus ecclesiis de iure parochiali nequaquam cedant: quod chimæ pro pietate & conceditur, ut illorum iniuriam nolumus redundare. Statuimus etiam, ut de bonis & nutrimentis animalium fuorum decimas tribuere non cogantur.

[1. Si aduantesorem bonorum membrum infirmioribus deserentibus, noua quidem qua sua sunt, non qua lesu Christi querente, ipsius qui cum sancto habitare non possunt, vel ad ecclesiam cum aduantesorem, ecclesia & cœmeteria non permittant habere, nec propriam inuicem sacerdotum, quod quidem procul a Christiana ueritate distans, de temeritate Apostolica.]

CAP. III.

Propter uisum dignitatem ecclesia potest noua ecclesia in ipsius parochia solitari, & certa portio de antiqua sibi deputari.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

Aduanciam d. nostram noueris peruenisse, quod uilla, quæ dicitur H. tantum perhibetur ab ecclesia parochiali illar, ut e tempore hyemale cum pluuie incantant, non possunt parochiani, sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore ecclesiasticis officijs interesse. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redire abundante, quod præter illius uille prope uicinas nimitis illius conuenienter & ualeat sustentationem habere: mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam tibi adifices, & in ea sacerdotem subdito appellatiua oblatione ad presentationem rectoris ecclesiæ matricis, cum canonico fundatis ad sensu instituas, ad sustentationem suam eisdem uille obventiones ecclesiasticas percipiturum, providens tamen, ut competens in eo honor pro facultate loci ecclesiæ matrici & seruetur: quod quidem fieri posse uidetur, cum eisdem uille Dominus uiginti adas terræ frugiferæ uelit ad usus sacerdotum conferre. Si uero persona matricis ecclesiæ uiginti idoneum presentate distulerit, vel opus illud uolumus impedire, ut nihilominus facias idem opus ad presentationem deduci, & uirum bonum appellationis cessante litigio instituerenon omittas.

CAP. IV.

Quorum ecclesiarum possunt compelli, ut de redditibus, qui sunt

a. De mater. huius tit. vid. Concil. Trident. sess. 7. de reform. ca. 1. & infra. b. Hoc Decretum habetur in Concil. Maguntin. sub Carolo magno. Burch. 3. Decret. ca. 30. Tit. post. ca. 31. & Ca. 4. eod. tit. in 1. compil. c. Dicitur pro, deest in pluribus exemplaribus, & male. d. Ca. 2. eod. tit. in 1. compil. e. quid. & c. f. Inuenientem. g. al. ita: ecclesia matricis

per sunt, tenentur conferre ad constructionem, seu reparationem ecclesiæ.

Idem Lexonien. a. Episcopo.

De his b, qui parochiales ecclesias habent, duximus respondendum, quod ad reparationem & institutionem ecclesiarum cogi debent, cum opus fuerit, de bonis, quæ sunt ipsius ecclesiæ, si eis super sint, conferre, ut eorum exemplo ceteri uidentur.

CAP. V.

Secularis ecclesia sine prejudicio clericorum ad statum regularem potest reparari: & collegio, quod nouum est, privilegium non conferatur.

Urbanus III.

Aduanciam e. nostram peruenit, quod tu in ecclesia, de qua in Episcopum uocatus fuisti, regulares canonicos desideras ordinare: inde siquidem est, quod hoc deuotioni tuæ auctoritate Apostoli. indulgemus, si tibi Episcopus diocesanus consenserit in hac parte. Verum si clerici seculares in ea adhuc superesse noscuntur, uolumus eis, dum uixerint, ibi vel alibi necessaria providendi. Licet autem nobis instantius supplicares, ut ecclesiæ prædictæ confirmationis privilegium faceremus, tibi non possumus de iure deferre, cum nulli canonicis ad huc ibidem existant, quibus privilegium concedatur.

CAP. VI.

Non obstantibus iuramento de rebus ecclesiæ non alienandis, potest Episcopus propter indigentiam nouam ecclesiam adificare.

Celestinus III. e

Tu nos f. duxit: & infra. Præterea quia occasione iuramenti, quod de rebus ecclesiæ & non alienandis te adferis præstitisse, in locis tui Episcopatus, in quibus populi habitantes oratoris egere uidentur (ne prætextu nouarum ecclesiarum, commissa tibi ecclesia destitueretur) ecclesias formidas erigere. Frat. t. mandamus, quatenus illius iuramenti occasione nullatenus prætermittas, quin populo indigenti super basilicarum institutione studeas salubriter providere.

DE IMMUNITATE ECCLESIARVM, cœmeterii, & rerum ad eas pertinentiarum.

TITVLVS XLIX.

CAP. I.

In domibus ecclesiarum non debet iudex laicus iusticare, nec litigium querere.

Ex synodo Ioannis Pape.

Vt in domibus b. ecclesiarum, neque missus, neque comes, uel iudex publicus, uel minister, quæsi pro consuetudine, placitum, uel hospitium vindicent: sed in publicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, & etiam hospitentur.

CAP. II.

Tempore magna necessitatis, non debet aliquis excusari à munitione, seu ciuitatis custodia, h. d. fundamentum intellectum. Pannor.

Gregorius Archiepiscopo Tricen. i

Peruenit: & infra. Fratemitas tua nullum per nostræ uel ecclesiæ tuæ nomen, aut alio modo excusari à muratione uigiliis patiat: sed omnes ad hoc generaliter compellantur: Quatenus cunctis uigilantibus melius ualeat ciuitatis custodia procurari.

a. Exon. al. Lexonien. b. Ca. 2. eo. tit. in 1. compil. & post. Con. Later. sub Alexan. III. p. 29. c. 2. c. Ca. 4. eod. tit. in 2. compil. d. Vid. l. nec auus. C. de emanc. lib. 4. in l. ex salto. D. de uulg. & pub. sub. f. Alex. III. in uno aut altero uetusto C. f. C. 3. eo. tit. in 2. compil. g. al. ecclesiæ tuæ, & c. h. Ca. 1. eod. tit. in 1. compil. Vid. Nauarrus in manuali. de boni canonici. c. 3. i. al. Gregorius Agnella Terracenen. Episcopo.

CAP. III.

Regibus adstrictis ad culturam agrorum ecclesie, non potest illam deserere. h. d. summando generaliter.

Idem Vitali defensori Sardi. a. Nidicatum est: & infra. Dicitur est nobis, quod rufici ecclesie rura ejus deferentes in privatorum possessionibus culturam exhibeant: quod experientia tua fieri non permittat.

CAP. IV.

Latici collectas imponentes clericis vel ecclesie, seu justitiam eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicati: cum suis fautoribus: potest tamen Episcopus cum eorum in necessitate praebere subsidia.

Ex Concilio Lateranensi b.

Non e minus: [1 & infra.] In diversis mundi partibus consules civitatum & rectores, nec non & alii, qui potestatem habere videntur, tot onera frequenter imponunt ecclesiis, ut deterioris conditionis factum sub eis sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui legis divinae notitiam non habebat. Ille quidem omnibus aliis servituti subactis, sacerdotibus & possessionibus eorum in pristina libertate dimisit, & suis alimoniam de publico administravit. Ipsi vero onera sua ferre universa imponunt ecclesiis, & tot angustias eas adfigunt, ut eis, quod Hieremias deplorat, competere videatur: Princeps provinciarum sacra est sub tributo. Sive quidem fossatam, sive expeditiones, seu alia qualibet sibi arbitrentur agenda, de bonis ecclesiarum & clericorum & pauperum Christi usus deputatis, volunt ferre cuncta compleri. Jurisdictionem etiam, & auctoritatem praelatorum ita evacuant, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse. Quocirca sub anathematis distinctione fieri de cetero talia prohibemus: nisi Episcopus & clerus tantam necessitatem vel utilitatem adpexerint, ut absque ulla exactione ad relevandas communes utilitates vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per ecclesias existiment conferenda. Si autem consules, aut alii de cetero ista commiserint, & communiti desistere noluerint, tam ipsi, quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere, nec communioni reddantur, donec satisfactionem fecerint competentem.

[1 Tro peccato illorum qui faciunt, quam pro illorum detrimento qui sustinent, grave nimis esse dignoscitur, quod.]

CAP. V.

Causa sanguinis in ecclesia vel cimiteriis agitari non debent.

Lucius III.

Cum & ecclesia Dei, secundum evangelicam veritatem domus orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis forum: Seculares iudices causas ubi de sanguinis effusione & corporali poena agitur, in ecclesiis vel cimiteriis agitare, sub interminatione anathematis prohibemus: absurdum enim est, & crudele, ibi iudicium sanguinis exerceri, ubi est tutela fugi constituta.

CAP. VI.

Reus criminis ad ecclesiam fugiens, non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius pretextu criminis commisi damni ad mortem, vel ad aliam poenam corporalem: est tamen aliter legitime puniendus: sicut in duobus capitulis hic expressum. h. d. primo. Servus fugiens ad ecclesiam timore Domini sui, est Domino de ejus impunitate juranti restituendus. h. d. secundo.

a. Id est Sardinia, ut in veteri registr. lib. 7. epist. 65. Ind. 2. & c. 3. eod. tit. in 3. comp. b. Sicil. sub Alex. III. c. 19. c. Ca. 4. eod. tit. in 1. compil. d. Genes. 47. e. subje. f. & de publ. ex. alienationi ministravit. g. adimpleri, in conc. ver. leges. compilari. h. infixerint. i. coalitione. k. Cap. 2. eod. tit. in 2. compilat. l. al. & male, crudelis, &c.

Innocent. III. Illustri Regi.

Inter a alia: [1 & infra.] Tuus spectabilis & reverentissimus legum civilium, ita duximus diligenter, quod libere auri tenentur. Sicut quantumcumque gravia maleficia perpetraverint, non violentur ab ecclesia extrahendi, nec potest damnari: sed ad mortem vel ad poenam, sed redire eorum sibi obtinere debent membra, & vitam. Septimo tamen quod inique fecit, est aliis legitimis personis hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel in domo depopulator agrorum: quid dimittere frequenter ad publicas stratas obfideat aggressiones infirmis, ab eis extrahi potest, impunitate non praestata, sed in iustis & rationabilibus functionibus. Si vero servus fuerit, qui contra ad ecclesiam, postquam de impunitate sua Dominus qui clericis juramentum praestitit, ad servitium sui redire compellitur etiam invitus, aliquando a Domino poterit occupari.

[1 Qua nobis regali providentia sua licet innotuit, sed illi fieri debeat, qui maleficia perpetraverint, non violentur, ut pro reverentia sacra in adhibita poena valde eorum, non requirunt. No. 3. 3. 3.]

CAP. VII.

Clerici non debent necessitatibus, seu utilitatibus aliorum laicorum, etiam ubi laicorum non suppetunt facultates, nisi prius Rom. Pont. consulerint, ut prius, hinc in constitutionibus edata a laico collectantur ecclesiam, sui in irrita, nec ulla tempore committant, hoc fructu, hinc in nunciati ob gravamina promissa, remaneant excommunicati, nisi post depositum officium nihilominus excommunicati per ipsos, nisi satisfecerint intra mensem, hoc tenet. Hoc datus verem declarationem, & pro novicia.

Idem in Concilio generali b.

Aversus e consules & rectores civitatum, vel alii qui ecclesias & ecclesiasticos viros talibus exactionibus & exactionibus aliis adgravare nituntur, immunitati ecclesiasticae Lateran. concilium, & ipsorum praesumptionem hujusmodi sub anathematis distinctione prohibuit: transgressores & fautores eorum excommunicationi subjacere praecipit, donec satisfactionem impenderit competentem. Venit in quibusdam Episcopus simul cum clericis tamam necessitatem utilitatem perpexerint, ut absque ulla exactione relevandas utilitates vel necessitates communes ad laicorum non suppetunt facultates, subsidia de ecclesiis conferenda: praedicti laici humiliter supplicent cum gratiarum actione.

Propter impudentiam tamen quorundam Baronum Pontifex prius consulari: cuius inter alia conditiones utilitatibus providere. Quia vero nec sic quorundam militum contra Dei ecclesiam conquirent, ad quos constitutiones & sententiae, qua a talibus, vel ad ipsorum mandato fuerint promulgatae, inane & irrita evadunt, nullo unquam tempore valiturae. Ceterum praefraus & dolus alicui parochiani non debent, nullatenus decipiatur errore, ut intra tempus legitimum neque anathema, quasi pot illud non sit ad satisfactionem debitum compellendus, nam & ipsum, qui satisfactionem contaverit, & succellorem ipsius, nulli satisfactionem mensum, manere decernimus ecclesiasticae excommunicationis, donec satisfecerint competentem, cum satisfactione anone qui in honore substituitur.

CAP. VIII.

Trelati plus debito a subsidia excommunicati poenam poena a Ca. 1. eod. tit. in 3. comp. b. Sicil. in ca. 1. e. 1. de consensu in 4. compilat. in. Vid. qua inter se in 2. comp. sup. eod. tit. d. Later. Concil. sub Alex. III. ca. 1. & p. 3. xerent. f. In Concilio aperiuntur legunt, ita, qua ad satisfactionem caru hujusmodi, &c.

non vel aliter servari impensis legato vel alteri, illud restituent, & in eodem tempore impensis rogabunt.

Quin plerique b. pralati, ut procuracionem aut fetvigeum aliquod impendant legato vel alii, plus extorqueant a subditis, quam solvant, & in eorum damnis lucra sectantes, quarum pradam potius quam subsidium in subditis id de cetero heri prohibemus. Quod si quis hanc partem preterierit, & sic extorta restituat, & tantundem cogatur pauperibus elargiri.

Superior autem, cui fuerit querela deposita, si negligens fuerit, in injunodi executione statuti, canonice subiacet ultioni.

CAP. IX.

Sacris non confectis, in qua divina officia celebrantur, gaudet immunitas.

Gregorius IX. Afflicto. Episcopo c.

Quod in qua divina mysteria celebrantur, licet ad non exiret consecrata, nullo jure privilegii d' immunitatis admittit: quia obsequiis divinis dedicata e, nullatenus temerariis aulibus profananda.

CAP. X.

De his qui in ecclesiis vel cimiteriis delinquant, immunitas non gaudent.

Idem Tolosano & Compostellano Archiepi.

Immunitatem s. ecclesiasticam: & infra. Nonnulli impunitatem suorum excessuum per defensionem ecclesie eximere sperantes, homicidia & mutilationes membrorum in ipsis eccles. vel earum cœmeteriis committunt non veretur: qui, nisi g. per ecclesiam, ad quos fugerint, credentes se defendi, nullatenus fuerant committunt: & infra. Cum autem in eo, in quo delinquit, parati quis debet: & frustra legis auxilium invocari, qui committit in legem: mandamus, quatenus publice nunciatis, tales non debere gaudere immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.

NE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

TITVLVS L.

CAP. I.

Enimvero cum multa secularia negotia, a quibus iuberit clericis & monachis abstinere. Et fons xxi. si restituerentur.

Ex Concilio Maguntino.

Multa sunt b. negotia secularia, de quibus paucis perstringamus, ad quæ pertinet omnis carnalis concupiscentia. Quicquid plus juris spectat homo, turpelicum est. Munera iniusta accipere vel etiam dare. Pro aliquo seculari quæstu precor aliquem condicere. Contentiones vel lites vel rixas amare in plateis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum aut viduarum. Conductores secularium rerum aut procuratores esse. Turpis verbi vel liti esse ioculatorum, vel iocum secularium diligere. Alia amare. Ornamentum inconueniens proposito sibi portare. In deliciis vivere velle. Gulam & ebrietatem sequi. Pondera iniusta vel mensuras habere. Negotia iniustum exercere. Nec tamen iustum negotium esse: contradicendum, propter necessitates diver-

a. Sicut, linc. Lat. c. 34. b. Ca. 4. De censuris in 4. comp. vid. fons in 1. consuetudinibus, s. ceterum. sup. de offic. ordm. c. Aff. & sup. de offic. ordm. c. Contin. d. Emmanu. de dicata. & vid. de iurisdictione lib. 2. var. res. c. 20. & Remigium de Omni iurisdictione eccles. g. al. ita: qua n. s. c. sed in magis velle. & ceterum non habetur ut est impressum. h. Ca. cod. tit. in camp. i. alia: est in contradicendum.

fas, quia legimus sanctos Apostolos negotiatis a fuisse: & in regula beati Benedicti præcipitur provideri, per quorum manus negotia monasterii procurantur. Canes & aves sequi ad venandum, & omnibus quibuslibet causis superfluis interesse. Ecce talia & his similia ministris alicuius Domini, nec non & Monachis omnino contradicimus, de quibus ait Apostolus: Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.

CAP. II.

Clerici non debent esse ministri vel procuratores laicorum, quia si contra fuerint, & deprehendantur in fraude, non subueniant eis ab ecclesia.

Eugenius Papa Lucanen. b. Episcopo.

Sacerdotibus e & clericis tuis denuncies publicè, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorum procuratores existant. Quod si postmodum facere præsumperint, & occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam deprehendantur in fraude, indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari.

CAP. III.

Religiosi presbiteri exentes ad audendas leges vel Physicam, nisi intra duos menses ad claustrum redeant, excommunicati sunt & in nulla causa patronari possunt: & in eorum, & in capitulo, & ceteris erunt ultimi: & sine dispensatione Papa non promouentur.

Alexander tertius in Concilio Tar-

Non e magno per antiqui hostis invidia: [i & infra.] Inde nimirum est, quod in Angelum lucis se more solito transfigurans, sub obtentu languentium fratrum consulendi corporibus, & ecclesiastica negotia fidelius pertractandi, regulares quosdam ad legendas leges, & confessiones Physicales ponderandas de claustris suis educit. Vade ne occasione scientie spiritalis viri mundanis rursus actionibus involvantur: statuiamus, ut nulli omnino post votum religionis, & post factam in aliquo loco religiosam professionem ad Physicam leges mundanas legendas permittantur exire. Si verò exierint, & ad claustrum suum intra duorum mensium spacium non redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur: & in nulla causa, si patronum præstare voluerint, audiantur: reuerſi autem in choro, capitulo, mensa, & ceteris ultimis fratrum existant, & (nisi forte ex misericordia sed. Apostol.) totius spem promotionis amittant.

[i. Infrima membra ecclesie, præcipitare laborat, sed manuum mittit ad desiderabilia eius, & electi quoque mittit supplantare, dicente scriptura: Esca ejus electi: multorum sequidem casum se reputat, ubi presensum aliquod membrum ecclesie sua calliditate fuerit detractum.]

CAP. IV.

Clericus generalis procurator vel iusticiarius Principis secularis deponendus est: & si religiosus est, graviter punietur.

Idem in Concilio Lateranensi.

Sed nec procuraciones s. villarum, aut iurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus & secularibus viris, ut iusticiarius g. eorum fiat, clericorum quicquam exercere præsumat. Si quis autem ad versus hac venire tentaverit (quia contra doctrinam Apostoli dicitur, Nemo militans Deo, implicet se secu-

a. Negrotatores. b. al. Eugenius, al. Luca. al. Lucan. in omnibus Vaticanis. c. Ca. 5. cod. tit. in 1. comp. d. Eodem modo habetur in antiq. C. & post Concil. Lateran. p. 27. ca. 2. e. Cap. 2. cod. tit. in 1. comp. vid. Innocent. in c. firmiter. sup. de sum. vrm. & sed. cath. Archid. in ca. non dicatur. q. 1. Ad de cetera infra cod. tit. super Specula. f. Procuratores. g. In C. Barbat. & concil. ut iusticiarii eorum fiant.